

УДК 793.31(=161.2):7.071.2

Цитування:

Турчак Л. І. Творчість Василя Авраменка та його внесок в українську та світову культуру. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2020. № 3. С. 20-27.

Турчак Леся Іванівна,

кандидат мистецтвознавства, доцент,
докторант Київського національного
університету культури і мистецтв
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0490-8732>
lessit@ukr.net

Turchak L. (2020). Creativity of Vasyl Avramenko and his contribution to Ukrainian and world culture. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 3, 20-27. [in Ukrainian].

ТВОРЧІСТЬ ВАСИЛЯ АВРАМЕНКА ТА ЙОГО ВНЕСОК В УКРАЇНСЬКУ ТА СВІТОВУ КУЛЬТУРУ

Мета статті – з'ясувати внесок українського балетмейстера, хореографа, режисера, педагога Василя Кириловича Авраменка в українське та світове мистецтво. **Методологія дослідження** складається з сукупності методів: історичного, біографічного, теоретичного. Зазначений методологічний підхід дозволяє дослідити питання історичних даних пов'язаних із подіями в Україні, які посприяли хвилям еміграції, виокремити певні біографічні факти та дослідити питання творчої діяльності митця. **Наукова новизна** роботи полягає у систематизації біографічних даних митця, досліджено його внесок у розвиток української культури (українського танцю та кінематографа) в Україні та за кордоном, здійснено спробу визначити особливості сценічних образів, створених митцем. **Висновки.** Творчість Василя Авраменка довгий час замовчувалась на Батьківщині, хоча саме завдяки йому український танець став відомий на весь світ. Він одним із перших, почав знімати фільми на українську тематику у США. Його діяльність завжди була пов'язана з розвитком українського мистецтва не залежно від того в якій країні він працював. Проживання митця на батьківщині було недовгим (до 1924 р.), то були складні часи в історії нашої держави, однак це не завадило В. Авраменко розпочати творчу діяльність. Прикладом свого виконання народного танцю митець доводив цінності фольклорного мистецтва, його потужний виховний потенціал. У виступах хореографа та його учнів з відчуття любові до рідного краю, передавалась символіка українського танцю, що знайшло відображення у інших творчих проєктах митця, зокрема – кінематографі.

Ключові слова: Василь Кирилович Авраменко, український народний танок, хореограф, режисер.

Турчак Леся Іванівна, кандидат искусствоведения, доцент, докторант Киевского национального университета культуры и искусств

Творчество Василия Авраменко и его вклад в украинскую и мировую культуру

Цель статьи – выяснить вклад украинского балетмейстера, хореографа, режиссера, педагога Василия Кирилловича Авраменко в украинское и мировое искусство. **Методология исследования** состоит из совокупности методов: исторического, биографического, теоретического. Указанный методологический подход позволяет исследовать вопросы исторических данных связанных с событиями в Украине, которые повлияли на эмиграцию, выделить определенные биографические факты и исследовать вопрос творческой деятельности В. Авраменка. **Научная новизна** работы заключается в систематизации биографических данных, исследованы его вклад в развитие украинской культуры (украинского танца и кинематографа) в Украине и за рубежом, предпринята попытка определить особенности сценических образов, созданных художником. **Выводы.** Творчество Василия Авраменко долгое время замалчивалась на родине, хотя именно благодаря ему украинский танец стал известен на весь мир. Он одним из первых начал снимать фильмы на украинскую тематику в США. Его деятельность всегда была связана с развитием украинского искусства независимо от того в какой стране он работал. Проживание художника на родине было недолгим (до 1924 г.), То были сложные времена в истории нашего государства, однако это не помешало В. Авраменко начать творческую деятельность. Примером своего исполнения народного танца художник доказывал ценности фольклорного искусства, его мощный воспитательный потенциал.

Ключевые слова: Василий Кириллович Авраменко, украинский народный танец, хореограф, режиссер.

Turchak Lesia, Candidate of Art Criticism, Assistant Professor, Kyiv National University of Culture and Arts
Creativity of Vasyl Avramenko and his contribution to Ukrainian and world culture

The purpose of this article is to establish the contribution of Ukrainian ballet master, choreographer, director and pedagogue Vasyl Kyrylovych Avramenko to the Ukrainian and world art. Avramenko's native country has been silent about his work for a long time, although the artist has made the Ukrainian dance famous all over the world. He was one of the first to start shooting films on the Ukrainian topic in the USA. His activity was always aimed at developing the Ukrainian art, regardless of the country he lived in. The research **methodology** consists of a range of methods: historical, biographical, theoretical. The abovementioned methodological approach allows studying the question of historical data relating to the events in Ukraine that led to the emigration waves, find out certain biographical facts and analyze the artist's creative activity. **The scientific novelty** of the thesis is in systemizing the artist's biographical data, studying his contribution to developing the Ukrainian culture (Ukrainian dance and cinema) in Ukraine and abroad, seeking to define the special features of dramatic characters created by the artist. **Conclusions:** The artist had not lived in the native land for a long time (until 1924), as it was a hard time for our country, but it did not prevent V. Avramenko from engaging in creative activity. Setting an example of his personal performance of folk dances, the artist communicated the values of folklore art and its powerful educational potential. The performances of the choreographer and his students conveyed the love for the native land and symbolism of Ukrainian dance, which was reflected in artist's other creative projects, particularly in cinema.

Key words: Vasyl Kyrylovych Avramenko, Ukrainian folk dance, choreographer, director.

Актуальність теми дослідження. Події, які відбувались на території України наприкінці ХІХ – початку ХХ століття, змусили багатьох митців залишити Україну. Вони отримали визнання далеко за межами Батьківщини, а їх творчість вплинула на розвиток не лише українського, а і світового мистецтва. Крилатий вираз «Нашого цвіту – по всьому світу» відомий кожному українцю. До такого «цвіту» належать і українські митці, які стали відомими за кордоном. Як не дивно, але виявилось, що досліджень, присвячених творчості українців за кордоном, не так і багато. Цим і зумовлено вибір теми дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій. Творчу діяльність українських художників які працювали за кордоном досліджувала Г. Стельмащук у книзі «Українські митці у світі», де представлено біографії митців, які з тих чи інших причин змушені були емігрувати за кордон (загальний перелік 143 осіб) [20].

Творчості скульптора О. Архипенка присвячена монографія М. Голубця. Дослідник був першим, хто 1920 року написав та видав першу україномовну монографію про О. Архипенка, вона була надрукована на сторінках часопису «Громадський вісник» [2]. Н. Кубриш в дисертаційному дослідженні «Міфопоетика скульптури О. Архипенка та І. Кавалерідзе», прослідковує творчі ідеї скульпторів [12]. Роль українського художника Д. Бурлюка в історії українського авангарду (1907–1920 рр.) розглянуто в кандидатському дослідженні І. Кузьменко [13]. У дисертаційному дослідженні Н. Калущької «Мистецька діяльність Олександра Кошиця в контексті музики ХХ сторіччя» (2001 р), з'ясовано роль Кошиця на різних етапах розвитку українського мистецтва [6]. У статті С. Салій «Хорові обробки в творчості Олександра Кошиця» проаналізовано хорові

обробки та їх першоджерела, визначено стиль композитора та вплив фольклору на формування музичної мови і виразових засобів митця [19].

Музичну творчість В. Горовиця відображено у кандидатському дослідженні Ю. Зільбермана «Володимир Горовиць в культурному середовищі Києва кінця ХІХ – початку ХХ століття», де приділено увагу київському періоду творчості митця [5].

Однак, цілісної картини досягнень українських митців, творчість яких вплинула на світове мистецтво – немає. Цим і зумовлений вибір теми дослідження.

Мета статті – з'ясувати внесок українського хореографа, режисера, педагога Василя Кириловича Авраменка в українське та світове мистецтво (хореографія, кінематограф).

Виклад основного матеріалу. Василь Кирилович Авраменко видатний український балетмейстер, хореограф, режисер, педагог. Народився 22 березня 1895 р. у містечку Стеблів Канівського повіту Київської губернії (нині смт. Стеблів Черкаської області) в багатодітній селянській сім'ї. Як зазначає Л. Косаківська, мав досить важке дитинство, працював підпасичем у рідному містечку, потім на шахті Донеччини, на заводі у м. Владивосток. 1913 року у м. Владивосток закінчив трирічні вечірні учительські курси, і отримав звання «народного вчителя» [7].

Потяг до творчої діяльності розпочався з інтересу до театру, його зацікавила режисура М. Садовського. «Наталка-Полтавка» у постановці М. Садовського передала особливе ставлення режисера до народної пісні як засобу виразності, що посилювало сприйняття твору глядачами. Репертуар мав ідейну спрямованість, який пропагував ідеї добра та соціальної справедливості. Саме із цієї постановки, на думку Л. Косаківської, бере

початок захоплення В. Авраменка можливостями танцю, як засобу передачі певного ідейного змісту. Цей зміст визначала політична боротьба за українську державність і національну самодостатність [10, 7].

Під час Першої світової війни Авраменко зустрічався у Мінську з С. Петлюрою (1917 р.), ця зустріч була важливою для митця, оскільки він брав участь у визвольній боротьбі. В той складний час В. Авраменко вирішив продовжити освіту і вступив до Київської драматичної школи імені М. Лисенка, відвідував лекції фольклориста, хореографа В. М. Костева-Верховинця. Водночас грав у виставах Національного театру М. Садовського, де оформляв фольклорно-балетну частину [7].

Театр Садовського надихнув Авраменка до певної театралізації народного танцю (як пізніше його визначив сам балетмейстер – «українського народного балету») [9, 248-258].

На сторінках видання «Українські національні танки, музика і стрій» (Вінніпег, 1947 р.) Авраменко зауважував: «Думка про відродження українського національного танку зародилася у мене давно вже, ще на рідній землі, коли я був у драматичній школі ім. Лисенка в Києві 1918 року, а потім був артистом у трупі Миколи Садовського в Кам'янці-Подільському» [1, 7].

Творча діяльність хореографа припала на 1918 рік, час коли ситуація у країні була надзвичайно складною, що підтверджує ряд історичних фактів.

У результаті воєнних подій армія Української народної республіки з листопада 1920 р. опинилась у польському місті Каліш (табір інтернованих вояків Армії УНР 1920-1924 рр.). Там діяли: курси для малописьменних, лекторій для вояків, бібліотека, стрілецькі оркестри і хори, школа українського танцю. Саме в таборі митець розпочав свою педагогічну діяльність, керував школою танцю (123 особи). 1921 року відбулась зустріч О. Кошиця і В. Авраменка. Диригент приїхав у м. Каліш, щоб знайти співаків для своєї капели. Як згадував Кошиця, враження від умов життя і харчування людей було жахливим. Найяскравішим спогадом від відвідування став виступ табірної хореографічної школи [4, 35]. Після того, як Авраменко залишив табір, він разом із групою «танцюристів» розпочав гастрольну діяльність по українських етнічних територіях, що входили до складу Польської держави – Східній Галичині, Волині, Холмщині, Підляшші [4, 37].

В. Авраменко створив власні хореографічні композиції на національну тему.

Однією з перших його робіт стала композиція «За Україну», її прем'єра відбулася 22 липня 1921 р. з нагоди ювілею 3-ї Залізної дивізії Української армії [9, 248-258].

Сюжет передавав боротьбу українського народу, відповідно до творчого задуму у танці брали участь дівчина в народному вбранні (символізувала Україну), матрос із червоною зіркою (символ більшовицької влади) та українське козацтво (захисники незалежності рідної землі). Авраменко прагнув, аби виконавці танцю втілили його задум не лише за допомогою хореографії а і акторської майстерності. В своїх постановках балетмейстер дотримувався ідейного задуму, шукав художні засоби вираження.

Хореографічні роботи В. Авраменка створені ним в Україні Л. Косаківська виокремлює в певні групи. В основі одних постановок героїко-патріотичний сюжет переважно історичного змісту («Танок Гонта», «Горе Ізраїлю», «Довбушева ніч»). В основі інших – авторські інтерпретації фольклорних першоджерел: «Великодня гаївка», «Журавель весільний», «Гопак колом», «Козачок подільський», «Великдень на Україні» та ін. Інша група – це композиції актуальної для того часу тематики (танець «За Україну»). Незалежно від того, до якої групи належать його постановки, вони вражали емоційною напруженістю, зображенням людських характерів у контексті історичного періоду.

Таким був його сольний танець «Чумак», митець показував не усталені, канонізовані зразки народних танців, а узагальнюючі оптимістичні народні образи. «Чумак», якого виконував автор композиції, танцював з особливою піднесеністю, ніби співав пісню про волю. У ньому вирувала сила молодості, гумор та радість буття, за допомогою яких герой долав життєві невдачі складної чумацької долі. Лаконічні жести, ритмічні ляскання батіжком, стрибки, швидкі поривчасті рухи, віртуозні кружляння передавали пристрасне прагнення до волі, торжество перемоги, молодече завзяття [9, 248-258].

В. Авраменко прагнув розвивати і популяризувати українське хореографічне мистецтво, з цією метою відвідав багато міст Західного регіону України.

Як зазначала Н. Марусик у статті «Василь Авраменко – плюси і мінуси творчої діяльності», 1922 року у м. Львів, митець заснував першу в Галичині школу українського танцю, там В. Авраменко викладав народну хореографію і готував інструкторів (педагогів-хореографів) [15, 131-139].

У листопаді 1922 р. митець розпочав творчу діяльність на Волині (згідно досліджень К. Островської). Духовно-виховний потенціал, притаманний українському народному танцювальному мистецтву, відповідав важливій меті цих організацій – вихованню національної самосвідомості та піднесенню національної гідності української громадськості.

У місті Луцьк організував першу школу на Волині, яку відвідували близько 100 учнів. За час десятимісячного перебування у цьому регіоні Авраменко організував п'ять шкіл українського національного танцю, здійснив шістдесят п'ять виступів у містах та селищах. Важливим завданням яке ставив перед собою хореограф була не лише організація шкіл, а і збереження, популяризація української культури серед громади [18, 111-114].

1924 року хореограф поїхав на Станіславівщину (нині Івано-Франківська область), де організував дві приватні школи у чоловічій державній та жіночій приватній гімназіях міста Коломия. Репертуар шкіл в основному складали танці Центральної України: «Гонта», «Чумак», «Козачок Подільський», «Гопак колом», «Запорізький герц», та ін. [15, 131-139].

Перший концерт на Сніславщині пройшов 19 липня 1924 року у м. Делятин. На наступний день В. Авраменко організував великий захід у селі Микуличин, на який запросили місцевий гуцульський оркестр та селищних танцюристів. Після їх виступу хореограф почав більше цікавитися і вивчати гуцульські танці [16, 161-169]. Їх хореографія знайшла відображення у творчості митця. Він створив танці на гуцульську тематику: «Танець Довбуша», «Аркан», «Коломийська сіянка», «Коломийська дрібонька», «Вільний гуцул», які були насичені героїчним змістом, пройняті духом волелюбства. Окрім того, хореограф створював балетні вистави на народну тематику, що сприяло підняттю української сценічної хореографії на вищий рівень [18, 111-114].

Свої концерти хореограф супроводжував вступним словом, це сприяло зближенню його з глядачем та кращому сприйняттю творів. Таким чином, він мав змогу донести свої ідеї та задуми до публіки.

Образи його героїв створені для композицій, відображали ідеї актуальні для того часу. Вони пов'язані з історією визвольної боротьби українського народу, протестом проти будь-яких форм насильства і гноблення («Горе Ізраїлю»), образами що символізували риси української ментальності («Русалки», «За Україну»), образно-драматичні сповіді-співи

про волю («Чумак»), хореографічні ілюстрації історичних та поетичних сюжетів минулого, що розкривали українську культуру («Гайдамаки», «Запорожці пишуть лист до Султана», «Січ отамана Сірка», «Довбушева ніч»). То був своєрідний «театр українського танцю», оскільки його мова – український танець, пов'язаний єдиним задумом, образом та композиційним рішенням [10, 7].

Митець прагнув познайомити з мистецтвом українського танцю не лише Україну. В його планах були виступи за кордоном, для того щоб познайомити світову спільноту з українською культурою та мистецтвом. Однак всі задуми не вдалось втілити.

1924 року Авраменко після тривалих переслідувань польською жандармерією (за Ризьким мирним договором 1921 р. територія Західної України увійшла до складу Польщі) змушений був залишити Батьківщину і переїхати до Чехословаччини.

Право на перебування хореограф отримав лише на один рік і вирішив продовжити творчу діяльність. Після падіння урядів Української народної республіки (УНР) та Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) у Чехословаччині оселилося багато українських емігрантів, значний відсоток яких становили політичні та громадські діячі, військові, інтелігенція – поети, прозаїки, перекладачі, літературознавці тощо. До Праги був переведений Український вільний університет (заснований у Відні в 1920 р.). Ця країна у 20-х рр. ХХ ст. стала найбільшою в діаспорі базою підготовки українських студентів [22, 143-151].

Саме там, хореограф відкрив школу національного танку – першу на теренах Чехословаччини. До неї записалися близько 150 осіб. Лекції-концерти проходили майже кожного вечора. Перший показовий виступ українського національного танцю відбувся 19 грудня 1924 р. Після цього концерти пройшли в інших осередках, де Авраменко показував два сольні танці «Чумак» і «Гонта», решту номерів програми презентували учні [22, 143-151].

У 1925 році, (згідно із дослідженням М. Загайкевич) після закінчення дозволеного владою терміну перебування в Чехословаччині, В. Авраменко вирушив до Північної Америки. Через затримку з оформленням візи, хореограф змушений зупинитись на певний час у м. Гамбург (Німеччина), де теж організував школу українських танців серед емігрантів [4, 37].

1925 року митець поїхав до Канади. У м. Торонто організував школу «українських

народних танків», проводив лекції і виступи. 1926 року на світовій виставі в Торонто відбулась важлива подія, як згадував хореограф: «За весь час життя українського населення там, найбільшим тріумфом для українців і найкращою мистецькою точкою на тій виставі серед мистецтва різних народів, яке представлено було там, були національні українські танки. Дванадцять днів, щовечора, на величезній відкритій сцені світової вистави в Торонто, величезними світовими рефлекторами освітлювано було надпис із величезних літер: «Український балет» і дванадцять днів виступало на тій сцені біля сотні українських танцюристів, на котрих із захопленням дивилися сотні тисяч різних народів, різних країн, що приїздили зі всього світу на ту виставу. Англійська преса з радістю писала, що це перший раз відбулося в історії Канади, що українці так гарно могли себе зарепрезентувати» [1, 8]. Тоді колектив Василя Авраменка дав 12 восьмихвилинних виступів, за якими спостерігали 25 тисяч осіб.

1928 року у м. Вінніпег пройшов виступ колективу (300 осіб) перед великою аудиторією, яка налічувала приблизно 3000 осіб. Крім таких масових виступів, митець встиг відвідати різні міста Західної Канади (провінції: Манітобу, Саскачеван, Альберту) і провести близько 70 виступів, які також мали успіх, особливо серед українського населення. Про це писав Авраменко на сторінках видання «Українські національні танки, музика і стрій» [1, 9].

Мрія про те щоб познайомити світ з українською культурою поступово збувалась. Митець докладав багато зусиль, для того аби світ дізнався про Україну, а емігранти не забували своє походження і продовжували шанувати культуру та традиції навіть далеко за межами країни.

Українські танці в Канаді сприймалися позитивно і з захватом. Імміграція була ще новою, і лідери громади прагнули підтримувати міцний зв'язок з Батьківщиною, переймалися політичною і культурною долею України [17, 319].

1928 року В. Авраменко переїхав до США, де продовжив працювати із молоддю, відкривав танцювальні школи (у м. Нью-Йорк 7 шкіл). Загалом, дослідники нараховують 71 школу, засновану митцем та його учнями у Сполучених Штатах [14].

Результатом його багаторічної праці і високим показником успішності вважають концерт у Метрополітен-опері у м. Нью-Йорк (1931 р.), в якому взяли участь понад 500 танцюристів та 100 хористів. Це було святкування 10-ліття з дня заснування першої

школи українського національного танцю у м. Каліш і ювілей маестро (35 років) [21]. Це була гідна презентація української культури та творчих здобутків самого митця.

1932 року танцювальний колектив під керівництвом Василя Авраменка брав участь у спільному концертному турне з хором Олександра Кошиця на честь 200-літнього ювілею Джорджа Вашингтона [21].

Гастролі ансамблю В. Авраменка з успіхом пройшли на всесвітніх виставках у м. Чикаго (1933 р.), у м. Вашингтон (Білий дім, 1935 р.) та низці інших міст.

1947 року у США вийшла друком книга «Українські національні танки, музика і стрій» – це короткий опис українських національних танків, Авраменко відчував потребу мати переказ тих танків, що входили у програму курсу його танцювальних шкіл. Як зазначав автор: «В цій книжечці я хочу подати короткі відомості про український танок, сказати, що таке танок, як треба поводитися в танку й хочу дати опис 18-ох українських танків мого укладу, що являються частинкою скарбів нашого танкового народного мистецтва» [1, 10].

Митця турбувало те, що через брак матеріальних засобів він не мав змоги видати теорію українського національного танку, методичку навчання до нього, або повний опис всіх тих танків, які ним «уложені й зібрані поміж українським народом», тому змушений видати, першу маленьку книжечку, яка, як сподівався, допоможе учням його шкіл поширити ідею українського національного танку поміж людей [1, 6].

В. Авраменко одним із перших створював звукові фільми на теми українського мистецтва. За словами дослідниці творчості митця Л. Корсун, для історії культури української діаспори кінодіяльність В. Авраменка важлива тим, що він і в цій галузі став «піонером» [3, 125-136].

Кінематограф 1930-х років, особливо в США був популярним та впливовим видом мистецтва. 1936 року Василь Кирилович заснував українську кіностудію. Як режисер працював над фільмами: «Наталка Полтавка» (1936 р.), «Запорожець за Дунаєм» (1939 р.), «Трагедія Карпатської України» (1940 р.), «Марусю» (1939 р.) та іншими [1, 10].

Прем'єра першого фільму «Наталка Полтавка» відбулась 25 грудня 1936 року у кінотеатрі «Венеція» на 7-ій авеню у Нью-Йорку, після цього його було показано у 17 містах – осередках мешкання українців у США, зокрема у Філадельфії, Пітсбурзі, Клівленді, Детройті, Чикаго, Бостоні. Прем'єра

у Канаді відбулась у березні наступного року у містах: Саскатун, Вінніпег, Торонто [8, 8-10].

Для Авраменка звернення до твору Котляревського-Лисенка було поверненням у далекі часи, коли розпочиналась його діяльність на Україні. Фольклорно-пісенна основа музичної драматургії «Наталки Полтавки» відкрила шлях до образно-поетичних узагальнень. Проте Авраменко через брак режисерського досвіду таку можливість використав частково [8, 8-10].

Як свідчать деякі архівні документи, відомі українці підтримали митця. Зокрема, П. Печеніга-Углицький (український композитор, контрабасист та диригент, педагог) лист якого до В. Авраменка зберігається в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України. В якому він висловлював подяку і захоплення фільмом. Композитор зауважував, що це фільм «високої артистичної продукції» [23].

Не всі підтримували таку думку, показ фільму супроводжувався жвавою полемікою у пресі між прихильниками фільму (здебільшого членами УНС – Української Національної Спілки) та суворими критиками – представниками інших суспільно-політичних організацій.

Перелік претензій і зауважень стосувався недовершеності сценарію, несхильності Авраменка до компромісу в переробках драматургічної основи, несмак та технічні хиби деяких епізодів.

Л. Косаківська в одній із публікацій наводить слова дослідника українського кіно за кордоном – Романа Бучка, який зазначав, що причиною вад першого звукового фільму Авраменка стала відсутність режисерського досвіду та фахового сценарію, тому митець мусив покладатись лише на свої організаторські здібності. Крім того багатьом виконавцям, зокрема Т. Сабанієвій (у ролі Наталки), Д. Креону (у ролі Петра), Т. Свистун (у ролі Миколи) не вистачало акторської майстерності [8, 8-10].

Проте Авраменко не полишав ідеї зйомки українського кіно, врахував перший досвід і 1938 року звернувся до української громадськості Канади з проханням почати збір коштів на новий мистецький проект – фільм «Запорожець за Дунаєм» (в англomовному прокаті «Козаки у вигнанні»). Як наголошував сам митець, сценарій «Запорожця...» «буде переглянутий українськими фаховими силами, а сам фільм представлено у новій, розвинутій формі» [8, 8-10].

Позитивні відгуки щодо фільму, (згідно дослідження Л. Косаківської) з'явилися у пресі

США та Канади, там зазначали чудові виступи хору та хореографічні сцени, операторську роботу, якість звуку.

Глядачам сподобались спів та гра акторів: Михайла Швець, який виконав роль Івана Карася, Марії Сокіл (виконала роль Одарки), Миколи Карлаша (виконав роль Андрія), Олекси Черкаського (виконав роль Султана) та Олени Орленко (виконала роль Оксани).

Схвальні відгуки англomовної преси пояснюють ще й тим, що «Запорожець...», на відміну від «Наталки...», був створений Гулаком-Артемовським під впливом італійської опери. Ця «італізована» українська мелодика була більш до вподоби американським та канадським глядачам, оскільки нагадувала оперу [8, 8-10]. До того ж, озвучення фільму було зроблено в англomовному та звичайному варіантах, фільм зняли у м. Нью-Йорк.

Нажаль, не маємо достатньої інформації стосовно всіх фільмів знятих відомим українцем за кордоном. Однак відомий один, що став підсумковою ілюстрацією його ідейно-художніх переконань та досягнень «Тріумф українського народного балету» (1954 р.). Це – фільм-біографія і творчий щоденник життя В. К. Авраменка, представлений документальними матеріалами та кадрами знятих танцювальних композицій у різні часи, а також тих композицій, що ввійшли до його книги «Українські національні танки, музика і стрій».

Українське життя представлено у фільмі в історичних та побутових ситуаціях, у всіх своїх регіональних фарбах, картинах тогочасних подій, що висвітлювали діяльність у діаспорі: фрагменти з конгресів, соборів, концертів, маніфестацій, відкриття пам'ятників тощо. Основна ідея – це духовна єдність українців, що забезпечує відданість національним традиціям, здатність до відстоювання себе і своїх інтересів навіть в умовах еміграції [10, 11]. У всіх своїх творчих проектах, які він створював як в Україні, так і в Північній Америці була важлива мета – популяризація української культури, збереження національних традицій.

Останні роки свого життя митець жив у Нью-Йорку в родині Мар'яна та Іванни Коць. 6 травня 1981 р. на 86 році життя В. Авраменко помер. 1992 р. відбулося перепоховання праху у смт. Стеблів, його останню волю згідно заповіту, виконали [11].

Після здобуття Україною Незалежності, 1994 р. до архіву Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнографії ім. М. Т. Рильського Національної академії наук (НАН) України із США було передано

документи В. Авраменка, серед яких листування, фотографії і рулони кіноплівки, які вже за рік були передані до Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного (ЦДКФФА) відповідно до профілю архіву. У результаті експертизи цінності документів, на постійне зберігання відібрано 51 рулон (2 рулони не підлягали постійному зберіганню через незадовільний технічний стан). Після технічного опрацювання рулони кіноплівки були об'єднані й змонтовані за тематикою, хронологічною послідовністю, регіональними та іншими ознаками. 24 одиниці взяті на облік, до них складено довідковий апарат [3, 125-136].

Тому ця робота не вичерпує проблеми вивчення творчості митця, та потребує подальших досліджень.

22 березня 2020 року виповнилось 125 років із дня народження митця, Центральний державний архів вищих органів влади та управління України розмістив документи, які висвітлювали окремі епізоди життя та творчості В. Авраменка. 18 березня 2020 р відділ зарубіжної україніки Інституту книгознавства, організував відкриття книжкової виставки «Василь Авраменко та український національний танок».

Висновки. Проживання митця на батьківщині було недовгим (до 1924 р.), то були складні часи в історії нашої держави, однак це не завадило В. Авраменко розпочати творчу діяльність. Прикладом свого виконання народного танцю митець доводив цінності фольклорного мистецтва, його потужний виховний потенціал. Відкриття танцювальних шкіл та власним творчим і педагогічним прикладом він піднімав патріотичний дух, популяризував національну культуру, мистецтво, як на батьківщині так і за її межами. У виступах хореографа та його учнів відчувалась любов до рідного краю, передавалась символіка українського танцю, що знайшло відображення у інших творчих проектах митця, зокрема – кінематографі. Нажаль тривалий час, творчість В. Авраменка не достатньо висвітлювалась у вітчизняній науці, пов'язано це було з тим, що митець перебував у еміграції. Сьогодні маємо можливість дослідити та оцінити значний вклад видатного українця у мистецтво хореографії та кінематографа.

Література

1. Авраменко В. Українські Національні Танки, Музика і Стрій. Вінніпег. 1947. 80 с.
2. Голубець М. Олександр Архипенко. Громадський вісник. 1922. 16-18 серп.
3. Ємельянова Т. О. Кінодокументи з колекції хореографа і кінематографіста Василя Авраменка – джерела з історії української діаспори. Архіви України. 2015. Вип.2 (296). С. 125-136.
4. Загайкевич М. Мистецькі паралелі: велич і парадокси долі Олександра Кошиця та Василя Авраменка. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського. Студії мистецтвознавчі. 2010. Вип. 3(31). С. 34-40.
5. Зільберман Ю. А. Володимир Горовиць в культурному середовищі Києва кінця XIX – початку XX століття: автореф. дис. на здобуття канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01. Київ, 2004. 17с.
6. Калущка Н. Б. Мистецька діяльність Олександра Кошиця в контексті музики XX століття: автореф. дис. на здобуття канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 Київ, 2001. 21 с.
7. Косаківська Л. П. Василь Авраменко і Волинь URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153580597.pdf> (дата звернення: 15.05.2020).
8. Косаківська Л. П. Василь Авраменко – Іван Кавалерідзе: «кінодуель» через океан. Кіно–Театр. 2003. № 4. С. 8-10.
9. Косаківська Л. П. Жанр «Балетної картини» у хореографії В. Авраменка. Культура України: зб. наук. пр. / ред. В. М. Шейко. Х: Харківська державна академія культури, 2003. Вип.12. С. 248-258.
10. Косаковська Л. П. Мистецька парадигма В. К. Авраменка в контексті розвитку української культури XX століття: автореф. дис. на здобуття канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01. Київ, 2009. 16 с.
11. Коць М. Авраменко Василь Кирилович URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/5182/1/3.pdf> (дата звернення: 15.05.2020).
12. Кубриш Н. Р. Міфопоетика скульптури О. Архипенка та І. Кавалерідзе: автореф. дис. на здобуття канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.05. Київ, 2004. 20 с.
13. Кузьменко І. Д. Бурлюк в історії українського авангарду (1907–1920 рр.): автореф. дис. на здобуття канд. іст. наук: спец. 07.00.01. Миколаїв, 2014. 20 с.
14. Липовецький С. Батько українського танцю. Тиждень ua. 2010. 26 березня. <https://tyzhden.ua/History/3590> (дата звернення: 15.06.2020).
15. Марусик Н. І. Василь Авраменко – плюси і мінуси творчої діяльності. Проблеми та перспективи розвитку хореографічного мистецтва в контексті вищої освіти в Україні. зб. наук. статей. Херсон: Херсонський державний університет, 2011. С. 131-139.
16. Марусик Н. Формування науково-методичної бази гуцульської хореології та хореографічної педагогіки. Вісник Львівського університету. Серія мист-во, 2015. Вип. 16. Ч. 2. С. 161-169.
17. Нагачевський А. Від національного до видовищного: про відродження українського

народного танцю в Канаді. Народознавчі Зошити. 2010. №3-4. С. 316-324.

18. Островська К. Національне виховання в мистецькій діяльності Василя Авраменко. Педагогічні науки: зб. наук. пр. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. Полтава, 2011. №2. С. 111-114.

19. Салій С. Хорові обробки в творчості Олександра Кошиця. Молодь і ринок. 2010. № 5. С. 57-60.

20. Стельмашук Г. Українські митці у світі. Матеріали до історії українського мистецтва ХХ ст. Львів: Априорі, 2013. 520 с.

21. Українські архіви влаштували віртуальну експозицію до 125-річчя українського танцюриста Василя Авраменка. Історична правда. – 13 квітня 2020.

URL: <http://www.istpravda.com.ua/short/2020/03/24/157229/> (дата звернення: 12.06.2020).

22. Фондера Р. В. Творча діяльність Василя Авраменка в українських емігрантських осередках Західної Європи (1921–1925рр.). Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Мистецтвознавство. 2012. Вип 26. С. 143-151.

23. Лист П. Печеніга-Углицького до В. Авраменка. 27 грудня 1936 р. Нью-Йорк ЦДАВО України (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України). URL: http://tsdavo.gov.ua/novyny/20-bereznya-2020-r/?fbclid=IwAR07KX0fwWtrYqAsrlnsl5GE9CnQRXrpic_dVMxT5sMIYmZBH2aQOgyUCc (дата звернення: 10.08.2020).

References

1. Avramenko V. (1947) Ukrainian National Dances, Music and Costumes. Winnipeg. [in Ukrainian].

2. Holubets M. (1922) Oleksandr Arkhypenko. Public Bulletin, 16-18 [in Ukrainian].

3. Yemelianova T. O. (2015) Documentaries from Choreographer and Cinematographer Vasyl Avramenko – Sources from the History of Ukrainian Diaspora. Archives of Ukraine, 2, 125-136 [in Ukrainian].

4. Zahaikevych M. (2010) Artistic Parallels: Greatness and Paradoxes of Oleksandr Koshyts' and Vasyl Avramenko's Fate. Rylskiy Institute of Art History, Folklore and Ethnology. Art Studies, 3, 34-40 [in Ukrainian].

5. Zilberman Yu. A. (2004) Volodymyr Horovyts in Cultural Environment of Kyiv in the Late 19th – Early 20th Centuries. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

6. Kalutska N. B. (2001) Oleksandr Koshytsia's Artistic Activity in Context of Music of the 20th Century. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

7. Kosakivska L. P. Vasyl Avramenko and Volyn. Retrieved from <http://core.ac.uk/download/pdf/153580597.pdf> [in Ukrainian].

8. Kosakivska L. P. (2003) Vasyl Avramenko – Ivan Kavaleridze: "Cinema Duel" over the Ocean. Cinema–Theater, 4, 8-10 [in Ukrainian].

9. Kosakivska L. (2003) Genre of Ballet Picture in V. Avramenko's Choreography. Culture of Ukraine. V. M. Sheiko. (Ed.). Kharkiv: Kharkiv State Academy of Culture [in Ukrainian].

10. Kosakivska L. P. (2009) V. K. Avramenko's Artistic Paradigm in Context of Development of Ukrainian Culture in the 20th Century. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv.

11. Kots M. Avramenko Vasyl Kyrylovych. Retrieved from <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/5182/1/3.pdf> [in Ukrainian].

12. Kubrysh N. (2004) Mythopoetics of Sculpture of O. Arkhypenko and I. Kavaleridze. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

13. Kuzmenko I. (2014) D. Burluk in the History of Ukrainian Avant-Garde (1907-1920) Extended abstract of candidate's thesis. Mykolaiv [in Ukrainian].

14. Lypovetskyi S. (2010) Father of Ukrainian Dance. Tyzhden ua. Retrieved from <https://tyzhden.ua/History/3590> [in Ukrainian].

15. Marusyk N. I. (2011) Vasyl Avramenko – Pluses and Minuses of Creative Activity Problems and Perspectives of Choreographic Art Development in Context of Higher Education in Ukraine. Kherson. Kherson State University [in Ukrainian].

16. Marusyk N. (2015) Formation of Scientific and Methodological Basis of Hutsul Choreology and Choreographic Pedagogics. Bulletin of the Lviv Universtiy, 16, 61-169 [in Ukrainian].

17. Nahachevskiy A. (2010) From National to Spectacular: On Revival of Ukrainian National Dance in Canada. Ethnology Copybooks, 3–4, 316–324 [in Ukrainian].

18. Ostrovska K (2011) National Education in Vasyl Avramenko's Artistic Activity. Korolenko Poltava National Pedagogical University. Poltava, 2, 111-114 [in Ukrainian].

19. Salii S. (2010) Choral Interpretations in Oleksandr Koshyts' Work. Youth and Market, 5, 57-60 [in Ukrainian].

20. Stelmashchuk H. (2013) Ukrainian Artists in the World. Materials on the History of Ukrainian Art of the 20th Century. Lviv: Apriori [in Ukrainian].

21. Ukrainian Archives Have Arranged the Virtual Exposition on Occasion of Ukrainian Dancer Vasyl Avramenko's 125th Anniversary. Historical Truth. April 13, 2020. Retrieved from <http://www.istpravda.com.ua/short/2020/03/24/157229/> [in Ukrainian].

22. Fondera R. V. (2012) Vasyl Avramenko's Creative Activity in Ukrainian Emigration Centers of Western Europe (1921-1925). Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts. Art Criticism, 26, 143-151 [in Ukrainian].

23. Pecheniha-Uhlytskyi's Letter to V. Avramenko. December 27, 1936, New-York. Central State Archive of Higher Authorities and Management Bodies of Ukraine. Retrieved from http://tsdavo.gov.ua/novyny/20-bereznya-2020-r/?fbclid=IwAR07KX0fwWtrYqAsrlnsl5GE9CnQRXrpic_dVMxT5sMIYmZBH2aQOgyUCcP [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.06.2020

Прийнято до друку 07.07.2020